

Multinational mijdt belastingparadijs maar ontwijkt nog steeds belasting

Door: Laurens Berentsen

In het kort

Toegenomen transparantie remt belastingontwijking door multinationals sinds 2016 slechts in beperkte mate.

Bedrijven mijden klassieke belastingparadijzen en verschuiven winsten naar laagbelastende landen.

Frankrijk en Duitsland verliezen volgens recente berekeningen belastinginkomsten, het VK profiteert.

Multinationals geven sinds tien jaar meer openheid van zaken over waar zij belasting betalen. Maar die transparantie weerhoudt ze er niet van om nog steeds belasting te ontwijken, blijkt uit onderzoek van onder meer de Erasmus Universiteit.

De Apple-winkel op Fifth Avenue in New York. Het feit dat Apple de randen van de wet opzoekt om zo weinig mogelijk belasting te betalen beïnvloedt de verkopen niet, aldus econoom Dirk Schindler. Foto: Michael Nagle/Bloomberg

Sinds 2016 moeten grote multinationals bij de fiscus meer openheid van zaken geven over hun wereldwijde belastingafdrachten. Maar het beoogde effect – minder winstverschuivingen om belasting te ontwijken – is grotendeels uitgebleven. Bedrijven hebben hun ontwijkingsroutes verlegd van echte belastingparadijzen naar landen met relatief lage winstbelastingen, constateert hoogleraar internationale belastingheffing Dirk Schindler van de Erasmus School of Economics.

De verwachtingen waren hooggespannen toen multinationals met een omzet vanaf €750 mln tien jaar geleden werden verplicht om voor ieder land waarin zij zitten te rapporteren hoeveel winst zij daar opgeven aan de fiscus en hoeveel belasting zij hierover betalen. Samen met de eveneens verplichte gegevens over werknemers en bezittingen in elk van die landen zouden belastingdiensten in één oogopslag zien of bedrijven mazen in de wet gebruiken om winsten naar belastingparadijzen te verschuiven zodat zij elders belasting besparen.

Ontwijking lastiger maken

Transparantie zou belastingontwijking lastiger maken, was de gedachte achter de onder leiding van de organisatie van rijke landen Oeso afgesproken country-by-country reporting (CbCR). ‘Collega’s van mij dachten dat country-by-country reporting de gamechanger zou zijn in de bestrijding van belastingontwijking door multinationals’, zegt Schindler in zijn bescheiden werkkamer in gebouw E op campus Woudestein. ‘En ik moet toegeven: ik dacht ook dat meer transparantie zeker zou helpen.’

Hoogleraar internationale belastingheffing Dirk Schindler

De hooggespannen verwachtingen zijn niet uitgekomen. De Oeso schat dat overheden nog steeds tussen de \$100 mrd en \$250 mrd aan inkomsten mislopen doordat multinationals de grondslag voor de winstbelasting uithollen en kunstmatig winsten van het ene naar het andere land verplaatsen. Dat is gelijk aan 4% tot 10% van de totale wereldwijde opbrengst van deze heffing. Uit wetenschappelijk onderzoek bleek dat de belastingdruk voor multinationals met slechts 1 à 2 procentpunt is gestegen sinds de invoering van country-by-country reporting.

In een rapport van afgelopen juli schrijft de Oeso dat er de laatste jaren weer meer aanwijzingen zijn dat bedrijven winst uit activiteiten in het ene land opgeven in het andere land. Al komen de vermoedelijke waarden hiervan volgens de Parijse denktank niet in de buurt van de hoogste niveaus uit het verleden.

Rode vlaggen voorkomen

Nationale belastingautoriteiten zien een wezenlijk deel van de winstverschuivingen over het hoofd, zegt Schindler, omdat die alleen de aanwezigheid van bedrijven in geijkte belastingparadijzen als rode vlag beschouwen. De econoom heeft samen met Ruby Doeleman (Wirtschaftsuniversität Wien) en Dominika Langenmayr (KU Eichstätt-Ingolstadt) onderzoek gedaan naar de aangepaste strategieën van multinationals om belasting te besparen.

Om rode vlaggen te voorkomen, laten bedrijven de bekende tropische eilanden en andere fiscale vrijplaatsen eerder links liggen, is de aanname van de onderzoekers. Hierdoor blijven winstverplaatsingen vanuit landen met betrekkelijk lage belastingen achterwege: die lonen niet meer. Maar in plaats daarvan verdwijnt er juist meer winst vanuit landen met hogere belastingen naar deze categorie lager belastende landen.

Dit ‘substitutiemodel’ beschrijven Schindler en zijn medeauteurs aan de hand van complexe formules in het artikel *Could Country-by-Country Reporting Increase Profit Shifting?* Het artikel wordt binnenkort gepubliceerd in het gerenommeerde wetenschappelijke tijdschrift *American Economic Journal: Economic Policy*.

Plotseling erg kostbaar

‘Als je enorme winsten in een belastingparadijs hebt – winsten die buitenproportioneel groot zijn ten opzichte van het geringe aantal werknemers of het kapitaal – en de belastingdienst komt daarachter, dan zal de fiscus des te strenger controleren en erop gebrand zijn geld terug te vorderen’, legt de hoogleraar uit. ‘Uit die

controles komen kosten voort. Daarom maken landenrapportages activiteiten in belastingparadijzen plotseling erg kostbaar, en dat beïnvloedt keuzes.'

'Bedrijven willen hun miljarden nog steeds ergens onderbrengen, maar niet in belastingparadijzen waarvan ze weten dat daar alle alarmbellen afgaan. Dat de totale omvang van de winstverschuivingen afneemt, heeft nauwelijks gevolgen voor de totale belastingafdracht: de resterende verschuivingen zijn in sterkere mate dan voorheen voornamelijk afkomstig uit landen met een hoge belastingdruk.'

'We hebben geen smoking gun gevonden', vervolgt Schindler. 'Maar we hebben ons theoretische model getest door de voorspellingen die eruit komen te vergelijken met beschikbare empirische data. Het empirische bewijs is duidelijk en sluit perfect aan bij onze voorspellingen.'

De nieuwe belastingparadijzen

In de praktijk betekent de substitutie dat landen met hoge tarieven na invoering van CbCR belastinginkomsten kwijtraken en landen met lage tarieven – niet zijnde belastingparadijzen – profiteren. Volgens schattingen in het onderzoek heeft Frankrijk bijna 7% winstbelasting verloren en Duitsland ruim 5%. Aan de andere kant berekenen de onderzoekers plussen van 3% à 4% voor Hongarije, Polen en het Verenigd Koninkrijk. De gevolgen voor Nederland zijn verwaarloosbaar, aldus Schindler, omdat het Nederlandse tarief van 25,9% dicht in de buurt zit van het omslagpunt van verliezers naar winnaars.

Een les voor de belastingautoriteiten uit het onderzoek is volgens de wetenschapper dat die hun blikveld moeten verruimen en kritischer moeten kijken naar wat er gebeurt bij dochtervennootschappen van multinationals, in landen met een lage tot gemiddelde belastingdruk. 'Als wij het bij het rechte eind hebben, ontwikkelen die landen zich in feite tot de nieuwe belastingparadijzen.'

Publieke verantwoording weerhoudt multinationals niet van ontwijking

Sinds twee jaar moeten multinationals met een omzet van ten minste €750 mln, die actief zijn in de Europese Unie, hun country-by-country report openbaar maken. Dirk Schindler verwacht niet dat mogelijke negatieve publiciteit bedrijven ervan zal weerhouden belasting te besparen door winsten te verschuiven naar landen met relatief lage tarieven. Hoogleraar internationale belastingheffing De econoom roept het belastingschandaal met Starbucks in het Verenigd Koninkrijk uit 2012 in herinnering. De Amerikaanse koffieketen prees zijn Britse tak aan als het best geleide dochterbedrijf. Toen onthulde persbureau Reuters dat Starbucks in de daaraan voorafgaande twaalf jaar geen pond winstbelasting had betaald in het VK. Schindler: 'Dat was groot nieuws. Weet je wat er gebeurde? Er werd opgeroepen tot een boycot van Starbucks en er waren enorme protesten. Die duurden, tja, misschien twee maanden, ofzo? Aan het eind van het boekjaar was er geen noemenswaardig effect te zien op de balans of de winst-en-verliesrekening. Kortom: natuurlijk is er eerst verantwoording onder klanten, en misschien ook even protest.' 'Maar op de lange termijn verandert er niets. Kijk naar Google en Apple: iedereen was verantwoordigd toen bleek dat ze geen belasting betaalden. Toch lopen we nog steeds rond met iPads en iPhones, we gebruiken Google als zoekmachine en mensen blijven Android gebruiken.'

Lees het volledige artikel: <https://fd.nl/politiek/1612348/multinational-mijdt-belastingparadijs-maar-ontwijkt-nog-steeds-belasting>